

MATERIALS PEDAGÒGICS SOBRE EL BON VIURE

MARTÍN VALMASEDA

Cobán, Guatemala, equipocauce.com

Cada paràgraf ve acompanyat d'un enllaç a la xarxa. Davant la impossibilitat d'incloure'ls aquí, remetem a la "pàgina d'informació i materials complementaris": latinoamericana.org/2012/info, on els trobareu a la vostra disposició.

1. Expressions directes dels pobles andins

El bon viure, d'Edgar Isch López, voltairennet.org, centra aquest mot en "criar i fer créixer harmònicament la diversitat de la vida a la Pacha (la terra)".

El Sumak kawsay i teories del desenvolupament, per Pablo Dávalos: comparació del SK amb la postura "depredadora" dels tigres asiàtics del desenvolupament.

Reflexió d'Ariruma Kowii sobre el Sumak Kawsay (llegendes originàries d'Otavallo). Planteja com la mitologia quítxua referent a la fundació dels pobles descobreix situacions, personatges, formes de pensament, fent una incursió en els orígens mítics en els pobles quítxues.

Senyals de les mare-terres andines, de Juan Van Celssen i Porfirio Enríquez, a l'editorial Abya Yala, Quito.

El "camperol indòmit", una veritable agronomia andina que parteix d'un sorprenent coneixement de la variada ecologia local i del clima andí, capritxós com cap altre.

José María Tortosa (Universitat d'Alacant) explica la presència del Sumak Kawsay a les constitucions de Bolívia i l'Equador i esbossa una aplicació d'aquesta forma de viure en altres cultures.

Tatiana Roa Avendaño subratlla la importància del Sumak Kawsay com a resposta antisistèmica davant del concepte individualista del benestar d'Occident...

2. Experiències d'altres cultures similars

El bon Viure també fa una crida des de la selva. La fundació equatoriana Pachamama aporta la seva veu, els seus documentals, la seva presència en aquesta lluita en defensa de la mare terra.

Un paral·lel a la visió andina: el bon viure en l'enfocament maia (*Chaab'il li qayuam* en idioma quechí).

El 2011 es va reforçar aquesta reflexió en els pobles maias. Cf. l'"Agenda de desenvolupament dels pobles indígenes de Guatemala" que marca les dates 2012/21 com a fites en aquest desenvolupament. Publicat per

l'associació *Rex we* (camí verd, en Pocomchí), cerca com desenvolupar "accions estratègiques i polítiques per a la construcció del bon viure del poble indígena".

Juan José Monterroso sobre "La connexió entre el bon viure i la religió", a "Voces del Tiempo" (revista de Guatemala) sobre Terra i espiritualitat maia; diu: "sobre la relació entre Religió/Desenvolupament/ Pobles Indígenes, abordo molt dèbilment el tema del desenvolupament, ja que avui per avui és una categoria prou gastada i que mereix la seva consideració".

Revista *Concilium*, 1992, sobre el tema: Conflictes de la terra, Utopies de la terra.

Terra profanada, terra promesa: dos testimonis sobre la cohabitació dels immigrants de dalt i els de baix a Santo Domingo de los Colorados, Equador.

3. Recerques en altres ambients

Generalment el concepte de bona vida s'expressa en els documents no indígenes com a "desenvolupament sostenible". Tot i que s'ha de tenir en compte que de vegades en aquests documents i ambients hi manca la convicció que no som només respectuosos amb la terra sinó que som "part de la terra".

És especialment recomanable l'article sobre desenvolupament sostenible a Wikipèdia.

La reflexió de Leonardo Boff el "bon viure" apunta a una "ètica d'allò suficient" per a la comunitat, i no només per a l'individu, una visió holística i integradora de l'ésser humà, immers en la gran comunitat terrenal, que inclou l'aire, aigua, muntanyes, arbres, animals... en comunió amb la Pachamama (Terra), amb les energies de l'Univers i amb Déu.

Amb una mirada superficial resultaria estrany dir que l'ecologia i el moviment pels drets feministes tenen una forta connexió. Però Ivonne Gevara ho aclareix a "l'estranya utopia de l'ecofeminisme".

Una postura crítica de la situació humana sobre la terra la trobem a "Els hereus de la terra".

Es poden abordar els problemes ambientals i les seves causes a l'Observatori del Medi Ambient (cf. Go-

ogle).

Es fa difícil de trobar transposicions de la utopia camperola andina a les cultures ciutadanes.

En l'experiència quítxua i aimara, la distància dels llocs i estructures "civilitzades" donen més capacitat de moviment, les seves utopies són més a terra.

Sobre la vigència del desenvolupisme: la necessitat d'un gir conceptual (Gisela Ruiseco) en el qual a partir d'una dura crítica als desastres del desenvolupisme s'acaba proposant el camí del Sumak Kawsay (revista *Volveré*).

El bon viure contra el neoliberalisme. Ho planteja Alipio Montoya: creixement i decreixement econòmic. Amb una dura crítica que ens acaba duent al camí del Bon Viure dels pobles andins.

Amb el llenguatge dels darrers anys ("un altre món és possible") vs. el poder sacrificial del nou ordre, sobre la utopia de la família humana, ens pot ajudar el treball de Javier Vitoria Cormenzana.

El Bon Viure en imatge i so

Que venga el Sumak Kawsay: poema amb fons musical i imatge, per a la campanya de la constitució equatoriana, a Youtube. Hi ha una pel·lícula amb el títol *Sumak Kawsay*, en versions llarga i curta, també a Youtube.

Sumak kawsay, una propuesta alternativa de desarrollo, documental peruà (Karol Altamirano) recomanable per tenir-ne una visió elemental clara.

Com a element pedagògic per a grups juvenils i comunitats s'ofereix *Para que otro mundo sea posible*, un llibre amb vídeos i cançons que se centra en el sentit comunitari de la vida, fonament d'un món realment nou. Publicat per CAUCE.

Un vídeo per a la difusió del pensament sobre el desenvolupament sostenible: SEMAHNAT, a Youtube.

El indio de Bolivia no es boliviano, documental sobre els intents d'emancipació indígenes.

SURREALIDAD audiovisuals, per al desenvolupament sostenible, abordant la Realitat del SUD. "Realitat" sempre subjectiva que expressem en imatges, paraules i sons documentals. Amb la participació d'Alejandro Cook. S'hi poden trobar diversos vídeos sobre l'esforç per a una civilització arrelada a la natura, com "El monte vivo", o "Donde la sierra se une con el mar".

"Cabeza de Vaca": narració en llargmetratge de l'explorador espanyol que va cercar en solitari la integració en el "Nou Món".

Hi ha una experiència "audiovisual" que alguns han

fet o podran fer els que visitin el museu d'antropologia de Mèxic. Recorres admirat els diferents pavellons que presenten la bellesa i poder de les cultures nahuatl, maia... La segona o tercera vegada que el visites te n'adones que en aquell museu hi ha un segon nivell. Puges i et trobes amb els mateixos pobles dels que se'n mostren les grandioses obres d'art però allà reflectint la seva situació actual. El que resta després del saqueig.

S'hi hauria de reflectir un tercer nivell –que no existeix–, els esforços per tal que aquests pobles tornin a ser presents en el món caminant envers "un altre desenvolupament". Comentant el poema *Los nadies*, d'Eduardo Galeano: abans feien art, ara només els resten "artesania".

Per cert, la pel·lícula argentina *La dignidad de los nadies*, de Fernando Pino Solanas, és un crit per un desenvolupament sostenible popular: històries i testimonis commovedors de la resistència social a l'Argentina, a barris populars, davant la desocupació i la gana produïdes pel model de globalització.

L'esforç dels moviments ciutadans es reflecteix en el documental *Desarrollo sostenible*.

Un suport per aquesta recerca de camins al bon viure el trobem a la coneguda *Carta de la Terra*, presentada en imatges. N'hi ha una interessant versió per a nens.

Les mares de la Plaça de Maig que van començar amb la recerca dels seus fills desemboquen ara en un intent per construir un món on allò no torni a passar: *Las Utopías Son Posibles*: un documental sobre la Universitat Popular Mares de la Plaça de Maig.

Una altra utopia d'un món envers el bon, el just viure és el moviment zapatista. Hi ha una bona quantitat d'escrits i vídeos mercès sobretot a l'art com a comunicador del sotscomandant Marcos, per exemple a la *Historia de las palabras* (Youtube).

Hi ha un moviment important en la recerca del bon viure que és el "decreixement", actitud molt crítica i ben fonamentada contra el camí "suïcida" de l'actual civilització tècnica consumista. Un documental sobre això el trobarem al web d'Antonio Aramayona, que ens posa en contacte amb les utopies en materials audiovisuals i literaris.

Important per conèixer i sentir la filosofia del Bon viure: vídeo guatemalenc de l'associació Tzukkim-pop, *Buen vivir: Tejiendo una nueva Guatemala*.

Que aquests suggeriments ajudin pedagògicament a una bona conscienciació per a un bon viure.